

MAIJA PRĒDELE dzimusi 1950. gada 25. oktobrī, mācījusies pie Eleonoras Testeļecas, Mstislava Rostropoviča un Natālijas Šahovskas. Ilggadēja Latvijas Nacionālās operas orķestra čellu grupas mūziķe. Bijusi Latvijas filharmonijas kamerorķestra čellu grupas koncertmeistare. Vairāku nozīmīgu Latvijas komponistu jaundarbu pirmatskaņotāja. Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas čella spēles pasniedzēja.

Čella skaņa, cilvēka balsis

Guntars Pupa

Guntars Pupa: Ar ko atšķiras krievu, vācu, franču, spāņu, itāļu čella spēles skolas? Nav taču šaubu, ka Pjērs Furnjē spēlēja citādi nekā Pavlo Kasalss, Dannils Šafrans – citādi nekā Mstislavs Rostropovičs, Heinrihs Šifs – citādi nekā Trulss Merks, un Dāvids Gerings citādi nekā Sola Gabeta, nemaz nerunājot par tādiem savdabjiem kā Natālija Gūtmane, Ivans Monigeti, Žordi Savals...

Maija Prēdele: Visi nosauktie čellisti ir varenas personības, ar dzižu garu apveltīti cilvēki. Vēl gribētos nosaukt Andrē Navarru, kura spēlētais Eduāra Lalo Koncerts palicis man neizdzēšamā atmiņā. Viņus vieno čells – brīnumains izteikšanās iespēju instruments. Attiekmē pret mūziku viņos valda dzīva dzirksts, kas karsti kvēlo un spoži deg. Arī man šī romantiskā stīga ir tuva. Esmu mācījusies no viņiem gan lielu aizrautību, gan smalkjūtīgu izteiksmes dažādību. Protams, viņi arī atšķiras, bet tās jau ir savstarpēji mijiedarbības lietas. Personībām bagāts gravitācijas lauks, no kura smelties. Domāju, ka spēja izjust mūziku ir iedzimta. To var modināt, attīstīt, kāpināt. Kamēr sēkla izaug par koku, vajadzīgs laiks. Mēs, čella spēles pedagogi, esam tā auglīgā augsne, kas palīdz talantam pieaugt. Svarīgi ir katrā audzēknī saredzēt personību, to, kas noder tieši viņa dveselei un prātam. Mēs iemācām viņiem pamata burtiņus, bet vēlāk viņi jau paši kļūst par dzejniekiem mūzikā. Pasakās ir teiciens – aizej tur, nezin kur, atnes to, nezin ko. Svarīgi ir darbā nekad neapstāties, iet tālāk par nospraustām robežām. Izcili mūziķi vienmēr bijuši robežpārkāpēji un aizrautīgi meklētāji, un īsts talants vienmēr atrod veidu, kā kalpot savam acinājumam. Gan Latvijā, gan ārpus tās.

GP: Bez spēles skolas otrs aktuāls jautājums ir čella repertuārs. Ne tuvu tik apjomīgs kā klavierēm un vijolei. Kā to paplašināt?

Pagājušā gadsimta 70. gados tu vērsies pie komponistiem ar lūgumu. Radās vērtīgs laikmetīgais repertuārs, kura virsotne, Pētera Vaska tev veltītā "Grāmata" čellam solo, nu kļuvusi par starptautisku hitu, ko spēlē visi, kas sevi uzskata par čellistiem.

MP: Man bijusi brīnišķīga iespēja smelties dzīvinošu spēku no daudziem komponistiem – Pētera Vaska, Maijas Einfeldes, Viļņa Šmīdberga, Pētera Plakida, Jura Karlsona, visus pat nenosaukt. Tā ir fantastiska iespēja un vienlaicīgi dārga dāvana – iestudēt skaņdarbu komponistu klātbūtnē, sajūtot viņu personības spēku, talantu un viedumu. Dzīvo divāšu pakausī. Pēdējā laikā esmu spēlējusi Santas Bušs *Confessio*, Kristapa Pēterona "Kā sapni", Lijas Krasinskas Monologu un man sevišķi tuvo Leonida Viņnera "Meditāciju".

Domāju, katrs komponists atrod savu izpildītāju. Noteikti vajag rīkot latviešu mūzikas dienas, kā kādreiz Kuldīgā, vēlāk Madonā. Cilvēkiem būtu iespējams tikties ar komponistiem, dzirdēt viņu mūziku, atziņas. Pēteris Vasks varētu būt iniciators starptautiskam konkursam, kurā obligāti būtu tieši latviešu skaņražu darbi. Tie tādi nākotnes sapņi.

GP: Soloprogrammas, darbs kameransambli, čellu grupas koncertmeistarēšana To-vija Liņšica vadītajā Latvijas filharmonijas kamerorķestrī. Vai tādējādi guvi profesionālu gandarījumu un pārliecību, ka čella spēles izvēle bija tava vienīgā un pareizā?

MP: Jā, esmu gandarīta par savu mūžu mūzikā un ļoti pateicīga mammai, ka aizveda mani uz mūzikas skolu un izvēlējās man čellu. Man bijuši brīnišķīgi skolotāji, no kuriem īpaši gribu izcelt Eleonoru Testeļecu un Mstislavu Rostropoviču. Cenšos no viņiem mantoto atdot saviem audzēkņiem Emīla Dārziņa mūzikas skolā.

Mācoties Dārziņskolā, man katru gadu mainījās pedagogi – saslīma, aizgāja u. tml. Kā panorāmā: Mihails Išanovs, Juris Bremšs, Ēvalds Berzinskis, Visvaldis Kļaviņš, Ernests Bertovskis. Un tad nāca Eleonora Testeļeca, kas prata no manis izveidot istu čellisti, viņa ir un būs mans pedagoga paraugs. Viņa iepazīstināja mani ar Mstislava Rostropoviča skolu, kas nozīmēja pilnīgu iekļaušanos mūzikā, klātbūtni pie katras nots, izpratni par stilu un formu. Tālākos čella spēles noslēpumos jau mani veda pats maestro Rostropovičs. Apbrīnoju viņu un dziļi noliecu galvu viņa ģēnija priekšā. Tās ir ļoti augstas garīgās un ētiskās virsotnes, kam viņš ļāva pietuvoties. Viņam vienmēr bija padomā kāds virszudējums, kas bija ar jēgu jānospeļ.

GP: Vai gadu attālumā saglabājušās ciešākas saites, kas uztur radošu mundrumu, ļauj adekvāti uztvert mūsdienu pasaules izaicinājumus?

MP: Radošu mundrumu man dod draugi, kolēģi, audzēkņi. Operā nemitīgi mainās diriģenti un dod brīnišķīgas paraugstundas jeb, sacīsim, meistarklases. Un vēl – nevaru iedomāties savu dzīvi bez meža, jūras un klusuma. Manuprāt, Latvija ir skaistākā zeme, kur dzīvot.

GP: Čells operā, baznīcā, kamerorķestrī, simfoniskajā orķestrī, kameransambli, solo katru reizi mūs uzrunās citādi.

MP: Cilvēka iekšējā pasaule kļūst aizvien sarežģītāka. Patiesība, brīvība, mīlestība – šos vārdus piepildīt un izdzīvot ir grūti bez ticības vadzvaigznei. Mēs zinām, ka pretstatu šiem vārdiem, faktiski, jēdzieniem, pasaulē ir pārpārēm. Latvieši ir lieli dziedātāji, un varbūt tieši tāpēc čells, kas tik līdzīgs cilvēka balsij, guvis viņos lielus panākumus un piekrišanu.

OPUSI, KO PIRMATSKAŅOJUSI MAIJA PRĒDELE:

- Santa Bušs *Confessio* (2003)
- Maija Einfelde Četras elēģijas čellam un klavierēm (1976)
- Maija Einfelde Skerco čellam solo (2000)
- Aivars Kalējs "Dialogi" (1975), ar autoru pie klavierēm
- Juris Karlsons *Musica pensierosa* (1976), ar Venetu Miķelsoni
- Pēteris Plakidis Divas variācijas čellam solo (1976)
- Vilnis Šmīdbergs Sonāte čellam un klavierēm (1978), ar Venetu Miķelsoni
- Pēteris Vasks "Grāmata čellam" (1978)